

Però Balzac no interroga només la ciència, sinó tot el coneixement, pseudociències incloses. Cal tenir en compte que a la primera meitat del segle XIX la ciència moderna, amb unes bases establertes poc abans, encara arrossegava el llast d'influències màgiques o ocultes. Balzac busca una visió total, global, unitària, i per això recorre tant a la ciència com a la filosofia, i no es pot sostreure a algunes visions pseudocientífiques.

És així que, entre les influències que es destaquen en les seves obres, hi trobem la frenologia, la teoria creada per Gall, segons la qual les formes cerebrals —exterioritzades en les protuberàncies del crani— assenyalen certs caràcters i aptituds. Balzac també s'interessà molt pel magnetisme. Era l'època dels treballs de Franz Anton Mesmer, que no obtingué prestigi científic, però sí força diners i influències, passejant els seus presumptes poders guaridors pels salons més elegants d'Europa. Aquestes influències no ens han de fer veure l'escriptor com una persona fàcil d'entabonar amb teories estranyes. En aquella època no faltaven científics seriosos que volien saber si hi havia res de veritat en la frenologia o en el magnetisme.

Balzac tenia el bagatge d'un conjunt amplíssim de lectures. Entre 1818 i 1820, per exemple, treballa infatigablement llegint, analitzant, comparant, resumint les obres que des de l'antiguitat fins a la seva època s'havien publicat sobre el cervell humà. I a més de les lectures, cal considerar les seves relacions directes amb alguns científics. I entre ells, un dels més influents, el rossellonès Francesc Aragó, un dels homes il·lustres de la ciència a l'estat francès.

En tot cas, de cap manera hem de considerar que els temes científics siguin una qüestió marginal a l'hora d'entendre Balzac. Una de les "balzacòlogues" franceses, Madeleine Ambrière, acaba de publicar un volum de gairebé set-cents pàgines que analitza a fons *La recerca de l'absolut*. Aquest treball exhaustiu no solament deixa gairebé sense espai a qui vulgui dir res nou sobre l'obra, sinó que ofereix tam-

bé una documentada visió de la formació científica de Balzac, les seves lectures, les seves relacions.

En l'obra de Balzac, hi trobem referències científiques, que van des de simples metàfores —molts autors també se servien de termes i conceptes científics— a personatges i situacions completes. En trobem a *Les il·lusions perdudes*, on es barregen les tribulacions d'un aspirant a literat famós, seduït pel tren de vida de París, i la recerca abnegada d'un inventor, entestat a trobar un nou mètode per a obtenir pasta de paper. Però, a més dels elements científics, cal destacar que Balzac ens presenta els dos personatges com a interessats en la cultura en sentit ampli, intercanviant coneixements sobre ciència i literatura: llegien amb passió literats i científics, lord Byron i Cuvier, Scott i Davy. A *La pell de xagrí*, hi trobem molts elements científics, barrejats amb qüestions màgiques.

Però és a *La recerca de l'absolut* que Balzac aprofundeix en el tema científic. I el fet és fruit del seu interès intel·lectual per a trobar explicacions unitàries, per a abastar tot el coneixement amb la unió de ciència, alquímia, filosofia i fins i tot religió. N'és el protagonista Balthazar Claës, un flamenc format en química amb Lavoisier i que després de viure experiències més mundanes torna a la recerca i es converteix, segons diu a la seva dona, en "l'home més feliç del

món". Una felicitat que, a poc a poc, perd la seva família. Enderiat a trobar el secret de l'absolut, sacrifica tot el seu temps i la seva fortuna per obtenir estris de laboratori i productes químics i per investigar infatigablement. En un cert moment, sense haver aconseguit el seu objectiu, explica que ha obtingut diamants artificials —un fet que Balzac devia treure d'un debat científic real de l'època—. La seva dona es veu obligada a llegir llibres de química per poder enraonar amb ell. Claës és el científic llançat completament al seu objectiu, que avantposa a qualsevol altra cosa.

Apassionat pel saber i, per tant, entre més camps, per la ciència, Balzac intentà d'abastar també aquest secret de l'absolut. Pel camí ens va deixar una obra impressionant i una mostra que totes les branques de la cultura poden contribuir, conjuntament, a oferir visions més completes del món i de la societat humana.

Xavier Duran

BIBLIOGRAFIA

MADELINE AMBRIÈRE, *Balzac et la Recherche de l'Absolu*. París, PUF, 1999.

HONORÉ DE BALZAC, *Les il·lusions perdudes*. Barcelona, Edicions 62, 1982.

ID., *La piel de zapa*. Barcelona, Altera, 1995.

ID., *La búsqueda de lo absoluto*. Barcelona, Destino, 1989.

Balzac busca una visió total, global, unitària. Per això recorre tant a la ciència com a la filosofia, i no es pot sostreure a algunes visions pseudocientífiques.